

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/95119>

Please be advised that this information was generated on 2021-02-25 and may be subject to change.

Prof. dr. E.G.J. Vosselman is hoogleraar Accounting Radboud Universiteit Nijmegen, faculteit der managementwetenschappen.

Tellen, vertellen en integriteit

In het Kamerdebat over de hulp aan Griekenland presenteerde de regering cijfers waarvan Kamerleden kennelijk het idee hadden dat er iets aan schortte. Voor hen was het onduidelijk of de cijfers de volledige waarheid weerspiegelden, of de presentatie van de cijfers wel eerlijk was. Deelde de private sector (banken) nu wel of niet voor de helft mee? Was het bedrag nu wel of niet 109 miljard?

De minister-president (en in zijn kielzog de minister van Financiën) moest een behoorlijke strijd leveren om de Tweede Kamer te overtuigen van de 'waarheid' uit de vergadering van de Europese Raad in Brussel, dus van de 'ware' aard en inhoud van de afspraken over de hulp aan Griekenland. Rutte: er is maar één waarheid', zo vatte mijn ochtendblad het sentiment van een groot gedeelte van de Tweede Kamer in een kop samen.

Het is een mooie eigenschap van cijfers dat zij diverse locale vergaderingen met verschillende deelnemers aan elkaar vast kunnen knopen. In de ene vergadering worden de afspraken gemaakt, in de andere vergadering moeten die afspraken worden geaccepteerd door diverse partijen met verschillende belangen. In de ene situatie vormen cijfers een uitkomst, in de andere situatie zowel een invoer voor het debat als een uitkomst. De cijfers circuleren dus en zijn niet stabiel. Die circulatie begint bij de Raad in Brussel, waar de cijfers opborelen als gevolg van afspraken die geleidelijk in de vergadering vorm krijgen. Die vormgeving van afspraken is een complex proces, waarin het heel goed mogelijk is dat de diverse deelnemers een verschillende betekenis geven aan allerlei (tussen)uitkomsten. Dat heeft op zichzelf niets te maken met oneerlijk gedrag, maar wel met interpretatiekaders en met netwerkposities die elk der deelnemers inneemt. Een professioneel politicus (en hetzelfde geldt voor een goede bedrijfsbestuurder) houdt al bij het tot stand komen van afspraken rekening met het feit dat de afspraken acceptabel moeten zijn voor het forum waarop hij of zij zich moet verantwoorden. Dat betekent dat ook belangen van partijen die niet op de Europese Raad aanwezig waren in de hoofden van de deelnemers aan de Raad meetellen bij het vorm geven van de afspraken. Met het oog op verdere circulatie op diverse podia (de media, de Tweede Kamer) worden die afspraken vervolgens op papier gezet en uitgedrukt in cijfers. Ook in dit tweede bedrijf van dit professionele toneelspel (want zo zou je het kunnen zien) ervaren de spelers complexiteit en spelen belangen van diverse geledingen in de Tweede Kamer op afstand mee.

Afspraken kun je op verschillende wijzen categoriseren en kwantificeren zodat 'de waarheid' verschillende gezichten kent. Spelers kunnen dus proberen cijferopstellingen te construeren waarmee zij zoveel mogelijk 'achtergrond belangen' dienen. Dat zij daarmee ook hun eigen belang dienen betekent natuurlijk niet dat zij noodzakelijkerwijs hun persoonlijke integriteit schenden. Dat laatste is pas aan de orde als zij de afspraken willens en wetens verkeerd voorstellen. In dat geval manipuleren zij cijfers en cijferopstellingen zodanig dat zij bewust buiten hun eigen interpretatie van de gemaakte afspraken treden.

'De cijfers liegen niet. Of toch wel?'

Na het tweede bedrijf volgt het derde bedrijf: de cijfers circuleren op het podium van de Tweede Kamer. Daar blijkt duidelijk dat de cijfers niet het laatste woord hebben. Zij worden ter discussie gesteld, evenals de wijze waarop zij tot stand gekomen zijn. Ook hier staat het gekwantificeerde (het cijfermatige) dus weer in dienst van interpretaties en sociale constructies. De Kamer probeert via een debat over de cijfers wat te krijgen op wat zich tijdens de Raad en vlak daarna heeft afgespeeld. Zij is op zoek naar het verhaal achter de cijfers, naar de 'ver'telling achter de telling. Zo wordt wel heel duidelijk dat de cijfers niet alleen de dimensie hebben van een rekensom, maar vooral als symptoom dienen van een achterliggend proces. Het is niet de telling, maar de ver'telling die de essentie van de intenties en afspraken vervolgens boven water haalt en die het constructieproces van voortgaand beleid verder aandrijft. Voor die ver'telling is de telling echter wel een onmisbaar onderdeel. En anderszids leidt de ver'telling tot een nieuwe telling, een nieuwe rekensom.

Kennelijk zijn kwantificering en kwalificering met elkaar verwekt. Die verweking vindt plaats in een proces waarin beleid wordt geconstrueerd en gereconstrueerd. Daarbij zijn begin- en eindpunt vaak moeilijk vast te stellen. Zo beschouwd is 'de waarheid' voortdurend in ontwikkeling en laat zij wisselende gezichten zien. Rutte staat dus voor een onmogelijke opgave als hij met die ene waarheid waar de Kamer volgens mijn ochtendkrant kennelijk om vraagt, op de proppen moet komen. Op welk dossier dan ook